

САЛЫҚ ЗИМАНОВ 100 ЖЫЛ

«САЛЫҚ ЗИМАНОВ: ФАЛЫМ, АЗАМАТ,
МЕМЛЕКЕТ ЖӘНЕ ҚОҒАМ ҚАЙРАТКЕРІ»

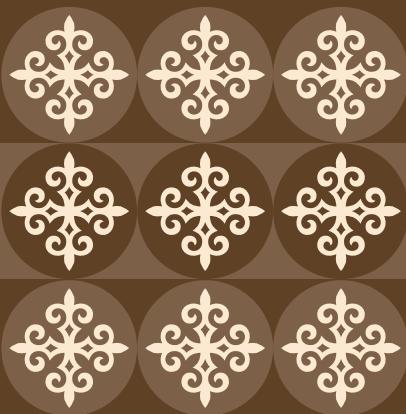
Республикалық ғылыми-тәжірибелік
конференцияның материалдары

Нұр-Сұлтан, 19 ақпан 2021 ж.

«САЛЫҚ ЗИМАНОВ: УЧЕНЫЙ, ГРАЖДАНИН, ОБЩЕСТВЕННЫЙ И ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДЕЯТЕЛЬ»

Материалы республиканской
научно-практической конференции

Нур-Султан, 19 февраля 2021 г.

**Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева**

**«САЛЫҚ ЗИМАНОВ: ҒАЛЫМ, АЗАМАТ, МЕМЛЕКЕТ
ЖӘНЕ ҚОҒАМ ҚАЙРАТКЕРІ»**

Республикалық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдары
Нұр-Сұлтан, 19 ақпан 2021 ж.

**«САЛЫҚ ЗИМАНОВ: УЧЕНЫЙ, ГРАЖДАНИН, ОБЩЕСТВЕННЫЙ
И ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДЕЯТЕЛЬ»**

Материалы республиканской научно-практической конференции
Нур-Султан, 19 февраля 2021 г.

Нұр-Сұлтан, 2021

ӘОЖ 340
КБЖ 65
С 18

**РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА
РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ**

Төраға (Председатель):

*Сыдықов Е.Б., ҚР ҰҒА академигі, тарих ғылымдарының докторы, профессор
мүшелері (члены):*

*Оңғарбаев Е.Ә., заң ғылымдарының докторы, профессор
Мерзалинова Г.Т., техника ғылымдарының докторы, профессор
Қозыбаев И.М., тарих ғылымдарының докторы, профессор
Сматлаев Б.М., заң ғылымдарының докторы, профессор
Нұрмагамбетов А.М., заң ғылымдарының докторы, профессор
Тлепина Ш.В., заң ғылымдарының докторы, профессор
Сембекова Б.Р., заң ғылымдарының кандидаты, доцент
Сақтағанова И.С., заң ғылымдарының кандидаты, доцент*

Бас редактор (Главный редактор):

Абдрасулов Е.Б., заң ғылымдарының докторы, профессор

Жауапты редакторлар (ответственные редакторы):

*Дауталиев Қ.Н., заң ғылымдарының кандидаты
Женисов С.К., заң ғылымдарының магистрі*

Салық Зиманов: ғалым, азамат, мемлекет және қоғам қайраткері: республикалық ғылыми-тәжірибелік конференциясының материалдары / Абдрасулов Е.Б., Дауталиев Қ.Н., Женисов С.К. – Нұр-Сұлтан: Л.Н. Гумилев атындағы ЕҮУ, 2021. – 242 б.

Салық Зиманов: ученый, гражданин, общественный и государственный деятель: материалы республиканской научно-практической конференции. / Абдрасулов Е.Б., Дауталиев Қ.Н., Женисов С.К. – Нур-Султан: ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, 2021. – 242 с.

ISBN 978-601-337-529-8

Жинақта 19 ақпан 2021 жылы Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінде өткен «Салық Зиманов: ғалым, азамат, мемлекет және қоғам қайраткері» атты республикалық ғылыми-тәжірибелік конференциясының материалдары жарияланып отыр.

Басылым ғылым және тәжірибе қызметкерлеріне, оқытушыларға, PhD докторанттар мен студенттерге, сондай-ақ ҚР ҰҒА академигі С.З. Зимановтың мұрасына қызығушылық танытқан жалпы жүртқа арналады.

В сборнике представлены доклады и выступления участников Республиканской научно-практической конференции «Салық Зиманов: ученый, гражданин, общественный и государственный деятель», состоявшейся в Евразийском национальном университете имени Л.Н.Гумилева 19 февраля 2021 года.

Издание адресовано научным и практическим работникам, преподавателям, PhD докторантам и студентам, а так же для всех, кто интересуется наследием академика НАН РК С.З.Зиманова.

ӘОЖ 340
КБЖ 65

ISBN 978-601-337-529-8

© Л.Н.Гумилев атындағы ЕҮУ, 2021
© ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, 2021

Мазмұны
Содержание

Предисловие к материалам республиканской научно-практической конференции..... 6

1-бөлім. Конференция қатысушыларына арналған құттықтаулар
Часть 1. Приветствия участникам конференции

Тоқаев Қ.К.	Қазақстан Республикасы Президентінің құттықтау сөзі.....	11
Тогжанов Е.Л.	Қазақстан Республикасы Премьер-Министрі орынбасарының құттықтау сөзі.....	12
Мәми Қ.Ә.	Қазақстан Республикасы Конституциялық Кеңесі Тәрағасының құттықтау сөзі.....	15
Асанов Ж.К.	Қазақстан Республикасы Жоғарғы Соты Тәрағасының құттықтау сөзі.....	16
Дауленов М.М.	Қазақстан Республикасы Білім және ғылым вице-министрінің құттықтау сөзі.....	18
Бекетаев М.Б.	Қазақстан Республикасы Әділет министрінің құттықтау сөзі.....	20
Құл-Мұхаммед М.А.	Қазақстан Республикасы Парламенті Сенаты депутатының құттықтау сөзі	22
Жұрынов М.Ж.	Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы Президентінің құттықтау сөзі	24
Абдолла С.Ж.	Қазақстан Республикасы Судьялар одағы Тәрағасының құттықтау сөзі.....	26

2-бөлім. Ғылыми баяндамалар

Часть 2. Научные доклады

Сыдықов Е.Б.	Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті КЕАҚ Басқарма тәрағасы-ректорының кіріспе сөзі.....	30
Сұлтанов Қ.С.	Академик Салық Зимановтың заңшығарушылық қызметке қосқан үлесі.....	32
Абдильдин Ж.М.	Салық Зиманов – выдающаяся целостная личность.....	33
Сабиқенов С.Н.	Академик С.З. Зиманов - выдающийся учёный-юрист современности, основатель юридической науки и юридического образования Казахстана.....	36
Алимбеков М.Т.	Ұлағатты ұстаз туралы сөз.....	38
Дулатбеков Н.О.	Салық Зиманов мұрасының өміршендігі туралы.....	42
Шапақ У.	Салық Зимановтың конституциялық құндылықтар туралы көзқарастары.....	44
Сәрпеков Р.К.	Өнегелі өмір.....	46

Ударцев С.Ф.	Академик С.З. Зиманов: основные направления научных исследований (из истории юридической науки).....	50
Нургалиева Е.Н.	Положение наемных работников на предприятиях с иностранными инвестициями.....	56
Тлепина Ш.В.	Труды академика Зиманова С.З. как мировоззренческая и методологическая основа историко-правовых исследований.....	61
Абдрасолов Е.Б.	Вопросы национальной государственности и государственного суверенитета в политико-правовых воззрениях академика С.З. Зиманова.....	74
Нурмагамбетов А.М.	Академик С.З. Зиманов о проблемах государственности в истории Казахстана.....	80
Ахпанов А.Н.	Компаративно-правовое исследование свидетельского иммунитета.....	84
Ибрагимов Ж.И.	Академик С. Зимановтың билер соты туралы идеялары.....	88
Шангираева Б.Ю.	Свобода выражения мнения в кочевой цивилизации казахов. Некоторые взгляды академика С.З. Зиманова.....	95
Балтабаев К.Ж.	Имущественные наказания в уголовном праве.....	98
Дауталиев К.Н.	Абайтану және құқықтаным: академик Салық Зиманов зерттеулерінің ізімен.....	103
Сақ К.Ө., Ертасова Г.Қ.	Зиманов – көсемсөз зергері.....	110
Арыстамбаева С.А.	Салық Зиманов – юрист и философ.....	114
Канатов А.К.	Место Декларации о государственном суверенитете в системе законодательства Республики Казахстан: правовой анализ.....	115
Габдулина Б.А.	Академик Салық Зиманов – ғасырлар тоғысындағы тарихи тұлға.....	118
Баймолдина С.М.	Академик НАН РК Салық Зиманович Зиманов – величайший ученый современности.....	127
Балғынтаев А.О.	Салық Зимановтың құқық қорғау және сот органдарын жетілдіру жөніндегі кейбір көзқарастары.....	130
Мергембаева Н.Б.	Институт биев в уголовном судопроизводстве на современном этапе.....	133
Бексултанова Р.Т.	Суд биев как демократический институт отправления правосудия в современном Казахстане.....	137
Даурембеков Е.Қ.	Қазақстандағы медиация институтының қазіргі жағдайы мен даму келешегі.....	139
Абдилов К.С.	Споры и конфликты в древнем обществе, происхождение судов.....	142
Нурмагамбетова С.Б.	От « бонапартизма » к « авторитаризму », или особенности становления французского конституционализма.....	146
Сейдеш Б.Б., Мурзагалиев Е.Ч.	Қазақстан Республикасының егемендігі мен мемлекеттік тәуелсіздігін қамтамасыз етудегі академик С. Зимановтың халықаралық құқыққа қосқан жекелеген үлесі.....	151
Джигитова Р.Н., Симанова Г.Т.	Салық Зиманов – ұлтымыздың мақтандышы, заң ғылымдарының тірегі.....	154

Салауатов М.С., Маханова А.С.	Салық Зиманұлы Зиманов – ғұлама заңгер, ұстаз, қайраткер.....	157
Тоқабаева Б.М.	Халқының абыз ақсақалы.....	159
Кемербай Р.А.	Әділдік және философия.....	164
Оңланбекова Ф.	Заң ғылымының корифейіне – 100 жыл.....	166
Губайдуллин М.Г.	Заңғар заңгер Салық Зиманов шығармаларының ерекшеліктері.....	167
Мырзатаев Н.Д.	Жоғары заң білімін беруді жетілдіру барысында С. Зимановтың алатын орны.....	171
Қарабаев Ф.Ж.	С. Зимановтың құқық саласындағы ұйымдастыруышылық қызметінің кейбір көріністері.....	175
Каржакбаев С.С.	К проблемным вопросам юридического образования.....	178
Өмірзақов П.К.	Қазақстан Республикасында қоршаған органды экономикалық реттеуді жетілдіруде шетелдердің тәжірибесін қолдану.....	183
Омарова Б.А.	Административные процедуры в сфере недропользования в свете принятия нового административного процедурно-процессуального кодекса Республики Казахстан.....	186
Капсалямова С.С., Капсалямов К.Ж.	Анализ правового состояния организации государственного аудита и финансового контроля Республики Казахстан.....	191
Бердібаев Н.М.	Халық үніне құлақ асатын университеттен халық үніне құлақ асатын мемлекетке.....	195
Жадауова Ж.А.	К вопросу о совершенствовании законодательства Республики Казахстан в сфере официальной помощи развитию.....	202
Жунусбекова А.Ж.	Су ресурстары саласындағы халықаралық ұйымдардың қызметі.....	208
Майшекина Э.С., Амерханова И.К.	Қазақстан Республикасында ішкі көші-қон үрдісін құқықтық реттеудің жетілдіру жолдары.....	212
Найманбай А.Р., Жусипова Б.А.	Академик С.Зиманов еңбектеріндегі адами құндылықтар мен руханият мәселесі.....	218
3-бөлім. Конференция фотолары Часть 3. Фотографии конференции		
Академик Зиманов С.З. атындағы аудиторияның тұсауқесері Открытие кабинета имени академика С.З.Зиманова.....		222
Конференцияның жалпы отырысы Пленарное заседание конференции.....		225
Ұйымдастыру сәтінен Организационные моменты.....		233
4-бөлім. Республикалық ғылыми-тәжірибелік конференцияның ұсынымдары Часть 4. Рекомендации республиканской научно-практической конференции		
Қазақ тілінде		238
Орыс тілінде.....		240

да бағытталып отырды. Дауласқан екі тараптың билері, ақсақалдары бейбіт жағдайда келіспеушілікті шешуге күш салады. Мұндай бітімге келістірге қатысушы билер, ақсақалдар, басқа да сыйлы адамдардың саны тепе-тең болады. Ал бұл жерде даудың шешімі табылмаса ру биінің алдына барып жүргінеді. Екі тараптың тепе-тең жағдайда істі шешуге тырысы, олардың жоғары билік өкілдеріне барғысы келмейтіндіктерін көрсетеді. Билер бітімге келтіру үшін екі тарапты бір-бірімен табыстырып, бір-бірінің балаларын некелестірге әрекеттер жасайды.

Бітім дауласуши екі тараптың өзара келісімі арқылы, сөз жүзінде даудың аяқталуы. Бітімнен кейін билерге істі қарауына құқық берілмейді. Өйткені қазақ құқықтық санасында бітімді, өзара келісімді бір жақты бұзу өз сөзінде, берілген сертте тұрмау – жалпы ар-ұяттың жоқтығын көрсетті. Көп жағдайда екі дауласқан тарап билердің істі қарауына дейін, өзара келісіп дауды шешуге әрекет жасауға талпынады.

Дәстүрлі құқықтық жүйеде бітім және кесім жасау қоғамдық қатынастарды реттегіш ролін атқарды. Мемлекеттің тыныштығын сақтау, елдің ымыра-бірлігін сақтауға, қоғамдағы тұрақтылықты одан әрі дамыту жолында бұл дәстүрлердің атқарған қызметі зор болды. Қоғамның мудделеріне сәйкес шығарылған, үйлесімді бітім, кесімдер кай кезенде болмасын мемлекеттегі құқықтық жүйенің қалыпты қызмет атқаруына үлкен үлес қосады. Осы орайда академик С. Зиманов негізін салған қазақ билер соты туралы еңбектерді жан-жақты талдан, жетілдіруге болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының 2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған құқықтық саясат туралы тұжырымдамасы // Егемен Қазақстан 2009, 28 тамыз, № 281-283
2. Қазақстан Республикасы Орталық Мемлекеттік Архивы, 396-қор, 1-тізбе, 1-ic, 124-п
3. Қазақстан Республикасы Орталық Мемлекеттік Архивы, 396-қор, 1-тізбе, 1-ic, 124-п
4. Болғанбайұлы Ә. Қара қылды қақ жарған Қазыбек би // Қазақтың Ата Заңдары . т. 1, Алматы, 2004. - 632 б
5. Құрбанғали Х. Тауарих хамса: бес тарих-Алматы: Қазақстан, 1992.-3046.
6. Кенжалиев З.Ж. Дәстүрлі қазақ қоғамындағы сот билігі // Қазақтың Ата Заңдары . т. 2, Алматы, 2004. - 672 б.
7. Едігенің түйе дауын шешуі // Қазақтың Ата Заңдары . Т. 1, Алматы, 2004. -632 б
8. Н.Ә. Назарбаев. Жаңа әлемдегі Жаңа Қазақстан. Қазақстан Республикасы Президентінің Қазақстан халқына жолдауы, Астана. 2007
9. Мамашәріптегі Ә. Аталар салған даңғыл жол // Қазақтың Ата Заңдары . Т. 1, Алматы, 2004. -632 б
10. Қазақстан Республикасы Орталық Мемлекеттік Архивы, 4-қор, 1-тізбе, 2382-ic, 103-п

СВОБОДА ВЫРАЖЕНИЯ МНЕНИЯ В КОЧЕВОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ КАЗАХОВ. НЕКОТОРЫЕ ВЗГЛЯДЫ АКАДЕМИКА С.З. ЗИМАНОВА

ШАНГИРБАЕВА Бейбит Юнисовна

кандидат юридических наук, доктор PhD в области международного права,
доцент кафедры международного права Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева,
приглашенный ученый по программе Фулбрайт при Университете штата Аризона (США)

Аннотация. В данной работе автор рассматривает огромный вклад легендарного казахского учёного и государственного деятеля академика Салықа Зимановича Зиманова в вопросы изучения свободы выражения мнения в кочевой цивилизации казахов. Определяются культурно-правовые предпосылки и особенности кочевой казахской культуры для развития свободы слова в степном пространствеnomadov.

Андратпа. Бұл жұмыста автор аты ақызыга айналған қазақ ғалымы және мемлекет қайраткері академик Салық Зиманұлы Зимановтың қазақтардың көшпелі өркениетіндегі сөз бостандығын зерттеуге қосқан орасан үлесін қарастырады. Көшпелілердің дала кеңістігінде сөз бостандығын дамыту үшін көшпелі қазақ мәдениетінің мәдени-құқықтық мәдениетін мен әрекшеліктері анықталды.

Легендарный казахский учёный и государственный деятель середины XX и начала XXI века академик Салық Зиманович Зиманов был основоположником современного права Казахстана и государственности Республики. Приверженный к истине, правдолюб академик

Салық Зиманович был харизматичной личностью, преданный науке и её идеалам, а также чаяниям народа и страны. Озвученные ими идеи на заседаниях диссертационных комитетов и иные выступления академика выражали актуальные проблемы как науки, так и государства. Разносторонность его научных интересов охватывали его мысли и идеи о вопросах развития и становления государственности в Бухаре и Хиве, о необходимости должного развития казахского языка, демократии и плюрализма, институциональных проблем механизма государственного аппарата, качественности законотворческого процесса в современном Казахстане и многие другие. Стиль и язык изложения академика понятны для всех. Труды Салықа Зимановича можно легко найти в ведущих университетах мира, в том числе в библиотеке Университета Штата Аризона в США.

В своих трудах Академик Салық Зиманов, в частности, в научной статье «Мир права казахов “Жарғы” – уникальная система права» (2005), обосновывал, что право казахов “Жарғы” относится к категории «непознанных и не оценённых по достоинству» пластом культурных ценностей, «неоткрытых для широкого обозрения и человечества» [1]. По мнению Салықа Зимановича, особый интерес и вклад в развитие мировой правовой культуры представляют «две неувядаемые ценности» ранней эпохи казахов – это «царство Слова и царство Правосудия» [1]. Изучение царства Слова и царства Правосудия и распространения знания о них по всему миру, Салық Зиманович оставил как завет молодому поколению. Данный завет был также высказан в его выступлении перед студентами ЕНУ им. Л.Н. Гумилёва во время открытия именной аудитории в 2011 г.

На примере «царства Слова» или я бы сказала «свободы справедливого слова» в кочевой цивилизации казахов можно увидеть, что современное право на свободу выражения мнения, относящееся сегодня к минимальным стандартам в области прав человека, возвышаемое и защищаемое всем цивилизованным международным сообществом (на примере ст. 19 МПГПП), является естественным и неотъемлемым правом человека. Научные доказательства того, что свобода выражения слова является естественным правом человека, могут быть легко приведены на основе обычного права и кочевой правовой культуры казахов, что является вкладом в развитие не только теории права и теории международного права, а также политической науки.

Изучение свободы слова в степи возвращает нас, словами Салықа Зимановича «к ценностям изначальной свободы, демократии и естественным правам», ведь источниками обычного права казахов была сама жизнь и тесная духовная связь с природой, умение противостоять своими физическими силами непредсказуемости природных явлений, при этом не ощущая себя беззащитным перед суровыми климатическими условиями, а принимая окружающую среду такой, какая есть, и осознавая, ощущая и воспевая гармонию с ней. Ведение кочевого хозяйства, мобильно-динамичного образа жизни сформировало у кочевого казаха непривязанность к материальному миру, приходящему и уходящему в круговороте и цикличности жизни и смерти, а создало высокий уровень духовной культуры и связь человека с вечностью и вечными ценностями.

Обычное право казахов было результатом естественного отбора культурных ценностей народов, населявших степные и иные просторы, тем самым показавших свою жизнеспособность на протяжении многих веков. Так, по мнению академика Салықа Зиманова, казахское обычное право вобрало в себя «нормы и следы от гуннов и тюркских каганатов, от кипчаков и Монгольской империи» и представляло собой «естественный отбор из правовых массивов кочевых обществ, сменявших друг друга на протяжении многих веков в истории Центральной Азии».

Для кочевника **сила слова**, воспевающая и основанная на идеалах свободы, чести и достоинства, верховенства коллективных интересов над индивидуальными, было инструментом регулирования социальных взаимоотношений и социального порядка, средством объединения людей в безграничной степи, в которой не было классических институтов государственного механизма, присущих оседлой культуре человечества, а также не было фанатичной приверженности к религиозным постулатам и навязываемым извне

догмам. «Слово» у кочевых казахов «обладало силой сакрального знания, было признаком власти над людьми», убеждающее слово было воплощением разума человека, а справедливый бий - гарантом «стабильности и целостности нации» [2].

По мнению Академика Зиманова, «жизнь Казахского права была максимально приближена к самому народу, к логике его жизни, в значительной степени выражала извечную духовную суть человека и его устремления независимо от стадии его совершенства и развития», поэтому казахское обычное право «пережило и перешагнуло свою эпоху» и во многом «созвучно по духу и принципами с идеалами современной цивилизации», справедливость была поднята «до уровня общественной идеологии» [1].

Действительно, культ свободы, особое отношение к чести и достоинству человека, к категориям справедливости и правдивости у кочевых казахов на сегодня являются современными принципами мировой политики в области прав человека. Так, универсальные международно-правовые документы в области прав человека XX века провозглашают «идеал свободной человеческой личности». Преамбулы Международного пакта о гражданских и политических правах и Международного пакта об экономических, социальных и культурных правах (1966 г.), определяющие суть и предназначение современных концепций в области прав человека гласят: «... признание достоинства, присущего всем членам человеческой семьи, и равных и неотъемлемых прав их является основой свободы, справедливости и всеобщего мира», и гражданские, политические, экономические, социальные и культурные права «вытекают из присущего человеческой личности достоинства» [3].

Современное мировое сообщество уделяют огромное значение праву на свободное выражение мнения, считая его “одним из краеугольных камней демократического общества”, фундаментом для реализации всех иных прав человека и необходимым условием для всестороннего развития личности и общества, «любое ограничение права на свободное выражение мнений является серьезным ущемлением прав человека» [4]. Это очевидно из практики Комитета ООН по правам человека, в частности, в их официальных комментариях к международным документам и их решениях по индивидуальным жалобам. Так, комментарии к статье 19 МПГПП признают право на свободу выражения мнения в качестве «основополагающего элемента любого свободного и демократического общества» и «неотъемлемого условия для всестороннего развития личности» [4]. По международным стандартам право на свободу выражения мнения является необходимым условием соблюдения гласности в принятии важных решений общественно-политического характера. Так, исходя из обязательств по МПГПП, государства-участники в своих отчётах перед Комитетом об имплементации свободы выражения мнения должны предоставлять информацию о существующих правовых нормах, административной и иной официальной практике и судебных решениях, гарантирующих защиту права на свободное выражение мнения и его реализацию.

Таким образом, сила справедливого слова, которая ценилась в ежедневной практике кочевых казахов, является непременным условием для политического развития государств в нашу эпоху, и благодаря современным достижениям в области науки и техники, связала глобальный мир между собой, давая возможность коммуницировать из любой точки мира и беспрепятственно обходить государственные границы.

Сила справедливого слова выражавшая мудрость, взятую из ежедневного образа жизни кочевых казахов, независимо от возраста говорившего и его жизненного опыта, использовалась в противовес силу оружия. Верbalный диалог и состязание в слове были главными инструментами в выявлении истины и примирении людей, что отражалось в традиционном степном бийском правосудии казахов, устном народном творчестве акынов-жырау – глашатаев свободы и справедливости. Жырау, как известно, были советниками при ханах и талантливыми выходцами из народа, харизматичными степными ораторами. В устном народном творчестве казахов остались известные обращения таких жырау, как Асан қайғы к хану Жәнібеку (XV в.), Қазтуғана к Есім хану (XV в.), Доспамбета к Темір хану (XV в.), Бұхар жырау к Абылай хану (сер. XVII-XVIII вв.) и т.д.

Традиционный судебный процесс был состязанием в ораторском искусстве. Понимая, что конечной целью справедливости является мирное сосуществование людей, целью правосудия в казахском обычном праве было установление мира во имя интересов всего общества. На основе принципа меритократии, благодаря высоким правдолюбивым моральным и интеллектуальным качествам человека, а не его возрасту и происхождению, народ позволял человеку носить титул *бия* и признавал его в качестве своего представителя в решении важных общественно-политических вопросов. Институт *биеев* был важным институтом, на котором опиралась ханская власть в степи, и посредством силы справедливого слова, ума и знаний казахские *бии* были способны объединять людей в условиях необъятного географического пространства.

Изучая вопросы свободы выражения мнения в обычном праве казахов, можно прийти к выводу, что право человека на свободное выражение своего мнения является естественным и неотъемлемым правом человека.

Список использованных источников

1. Зиманов С.З. *Mir prava kazakov "Жарғы"* – уникальная система права. <https://journal.zakon.kz/203736-mir-prava-kazakhov-zhargy-unikalnaja.html>
2. Куралай Уразаева, Образность мышления и аллегория высказывания как отражение казахской идентичности. обеспечение социальной и национальной стабильности в практике казахского правосудия. Almanach via Evrasia, 2016, 5. Болгария. ISSN ONLINE 1314-6645. См: <http://www.viaevasia.com/documents/17.%20KURALAY%20URAZAEVA,%20VIA%20EVIRASIA,%202016,%205.pdf> (17 февраля 2021).
3. Международный пакт о гражданских и политических правах и Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах, принятые резолюцией 2200 А (XXI) Генеральной Ассамблеи от 16 декабря 1966 года. См: https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/ICCPD_ru.pdf; https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactecon.shtml (13 февраля 2021 г.).
4. Замечание общего порядка № 34. Статья 19: Свобода мнений и их выражения. Принято Комитетом по правам человека, 102 сессия, Женева, 11–29 июля 2011 г. См.: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2fC%2fGC%2f34&Lang=en (13 февраля 2021 г.).

ИМУЩЕСТВЕННЫЕ НАКАЗАНИЯ В УГОЛОВНОМ ПРАВЕ

БАЛТАБАЕВ Куаныш Жетпирович

доктор юридических наук, профессор кафедры уголовно-правовых дисциплин
Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан

Аннотация. Имущественные наказания широко применялись в уголовном обычном праве казахов, описанные в трудах известных ученых старшего поколения С.Л. Фукса, Т. М., Культелеев. С.Зиманов и его ученики продолжили исследование истории этих мер уголовно-правового воздействия. В действующем уголовном законодательстве Республики Казахстан предусматриваются такие имущественные наказания как штраф, исправительные работы, конфискация имущества. В статье рассмотрены правовые, правоприменительные проблемы имущественных наказаний в уголовном праве, делаются предложения по дальнейшему совершенствованию уголовного законодательства в целях повышения эффективности рассматриваемых мер государственного принуждения.

Андратпа. Ага бұынның белгілі ғалымдары С.Л. Фукстың, Т.М. Күлтелеевтің еңбектерінде сипатталған мүліктік жасалар қазақтардың қылмыстық әдет-ғұрып құқығында кеңінен қолданылды. С.Зиманов және оның шәкірттері осы қылмыстық-құқықтық ықпал ету шараларының тарихын зерттеуді жалғастырды. Қазақстан Республикасының қолданыстағы қылмыстық заңнамасында айыппұл, түзөу жұмыстары, мүлікті тәркілеу сияқты мүліктік жасалар көздөледі. Мақалада қылмыстық құқықтағы мүліктік жасалардың құқықтық, құқық қолданушылық проблемалары көтеріледі, қарастырылып отырған мемлекеттік мәжбүрлеу шараларының тиймділігін арттыру мақсатында қылмыстық заңнаманы одан әрі жетілдіру жөнінде ұсыныстар жасалады.

В действующем уголовном законодательстве Казахстана наказания делятся на две группы: предусмотренные за уголовные проступки и за преступления. Кроме этого, все виды наказаний определенные в ст.40 Уголовного кодекса Республики Казахстан (далее — УК РК)